

Valkyrien i Esbjerg – anmeldelse i operamagasinet ASCOLTA

Af Peter Wang

Allerede ved ankomsten til Esbjerg kunne man mærke, at der var noget særligt på færde, og at det summede mere af liv end i en normal weekend. Ganske vist er det altid festligt, når der er internationalt marked på Torvet, men når *Ringens* er på plakaten, giver det nok større genlyd udover bygrænsen.

Mageløst, at man i en så relativt lille by – og tilmed for anden gang – kan skrabe midler sammen til et så gigantisk projekt som Wagners kæmpeværk. Men i Esbjerg har man haft stor forståelse for betydningen af et rigt kulturliv – ikke mindst på musikkens område. Det skyldes i høj grad en række entusiastiske kulturpersonligheder som Peder Holm, Anette Faaborg, Aksel Momme og nu Lars Ole Mathiasen, for hvem *Nibelungens Ring* vist nærmest er blevet en livs-elixir:

Det var netop det indtryk, jeg fik, da jeg for et par måneder siden interviewede Lars Ole: at trangen til endnu engang at opføre *Ringens* havde sprængt sig med uimodståelig kraft ud af sjælens dyb. Og sådan skal det netop være, når man går i lag med et stort kunstværk – ikke mindst når det er komponeret af Richard Wagner, om hvem man kan sige meget både pro et contra, når det drejer sig om kvinder, penge og jøder, men som altid var kompromisløs i kunstneriske anliggender.

Wagner sigtede altid mod det intellektuelt og sjæleligt dybeste i menneskesindet, og ramte som regel i plet. Hans operatekster er lysår foran alle andre og i sin musik forbinder han det højeste intellektuelle raffinement med den mest umiddelbart gribende skønhed.

Det er en fremragende præstation, Den Ny Opera endnu engang har præsteret. I vore dage er det stadig sjældent, man hører – og ser – Wagners værk forløst på en måde, som er loyal overfor komponisten og ikke svælger i instruktørens personlige idiosyncrasier eller ligefrem fobiske forhold til komponisten. Denne loyalitet så vi for et par år siden i Michael Melbyes opsætning af *Tristan og Isolde* på Den Jyske Opera og nu i Kasper Wiltons fremragende opsætning af *Valkyrien*.

Ikke at Wilton ikke tager sig visse friheder, men de står altid i værkets tjeneste: At Hunding ikke ankommer alene men ledsaget af et tæskehold, arbejder ikke *imod* dramaet, men *med* det, og potenserer uhyggen uden at indlægge en fortolkning; fortolkningen overlades – som sig hør og bør – til tilhøreren.

Noget lignende gælder den raffinerede idé i slutningen af anden akt, hvor Kasper Wilton sender Fricka på scenen, hvor hun fravrister Wotan det spyd, der garanterer verdensordens og giver det videre til Hunding, som benytter det til drabet på Siegmund. Symbolikken viser, at verdensordenen har forvandlet sig til kriminel uorden. Hvorfor i alverden har Wagner ikke selv fundet på det?

I scenen mellem Fricka og Wotan, som på en vis måde er den vigtigste scene i hele *Ringens*, indfanger instruktøren både den pinlige alvor og den underfundige humor, som ofte slår igennem på de alvorligste steder i Wagners værk. Morsom er også instruktionen af valkyrierne, der både fremstår som moderne, magtfulde kvinder, fjantede tøser og skrækslagent 'kvindeyngel' ("Weibergezücht"), som Wagner med grovkornet, kønsdiskriminerende humor kalder dem.

Jeg er ikke nogen tilhænger af iscenesatte mellemspill, men at vi diskret får at vide, hvad Siegmund og Sieglinde foretog sig mellem første og anden akt, mens vi andre indtog vort aftensmåltid, skal instruktøren ikke høre for.

Kasper Wiltons faste greb om dramaet blev fint understøttet af Marie í Dalis smukke iscenesættelse og Michael Breiners lysdesign. Er det *kitsch* at vise en stjernebestrøet nattehimmel som bagtæppe? Ja, det er det måske nok, men her skal man ikke glemme, at store kunstværker ofte er *potenseret kitsch* og ikke *anti-kitsch*, men Det gælder ikke blot Wagner, men også Puccini og – for den sags skyld Wagners store forbillede, Shakespeare. Glem det aldrig: Bag det banale skjuler der sig sædvanligvis noget menneskeligt-alt-for-menneskeligt. Det gælder også for hjorten, der brøler ved skovsøens bred og sigøjnerpigen med tåren i øjenkrogen.

Fantastisk, at der på vore breddegrader kan mønstres et så stærkt heltepar som Cornelia Beskow og Magnus Vigilius, der med sølverklare stemmer forløste det unge tvillingepars roller. Jesper Brun-Jensen var en formidabel Hunding, der fra sin første tone sendte uhygge-bølger gennem tilskuerrummet. Glimrende var også Annalena Persson som Brünnhilde. Den altid smukt og udtryksfuldt syngende Randi Stene nærmer sig måske det punkt i karrieren, hvor vibratoet begynder at gøre sig gældende, hvilket ikke hindrede en triumferende fremtoning som Fricka. Noget tilsvarende gælder også James Johnson, hvis umådeligt smukke klang og formidable sceniske fremtræden dog stadig imponerer.

Lars Ole Mathiasens dristige idé med at kopiere den overdækkede orkestergrav fra Bayreuth gav – så vidt jeg, som ikke er dybt fortrolig med Esbjerg-scenens akustik, kunne høre – bonus: Det velspillende Sønderjysk Symfoniorkester havde i hvert fald meget den blødt melerede og dæmpede klang, som kendetegner Wagners berømte festspilhus.

Det var kort sagt en intet mindre end medrivende aften i Musikhuset Esbjerg. Tankevækkende, at man i en tid, hvor mange af de store opera-scener – inklusive festpilhuset i Bayreuth – stadig tumler rundt i regi-teatrets irgange, kun behøver at tage den korte vej til Esbjerg for at finde den rene vare.

Programhæftet indeholder tankevækkende betragtninger af Kasper Wilton og Marie í Dali om deres ideer og smittende begejstring ved opgaven. Lars Ole Bondes leverer en kyndig artikel om Wagners Gesamtkunstwerk og den raffinerede symfoniske ledemotiv-sats, som kendetegner Wagners musik.

Karl Aage Rasmussens artikel *Tilfældet Wagner* havde jeg helst været foruden: Artiklen er en kavalkade af Wagners forhold til kvinder, penge og jøder, suppleret med hans manglende humor og den letkøbte forestilling om komponisten som det åndelige ophav til intet mindre end Hitler og holocaust. Denne forestilling har rødder i en grovkornet og vulgær Wagner-vits om den uhyggelige brand-katastrofe på Ringtheater i Wien den 8. december 1881 (se note 1). Men at en Wagner-vits fra et privat selskab – og selv i Karl Aage Rasmussens stærkt forfalskede version – skulle have verdenshistoriske konsekvenser, er nok at overdrive komponistens betydning.

Problemet er ikke, at Karl Aage Rasmussen beretter om Wagners skyggesider, men at han gør det så éndimensionalt, at der ikke åbnes de nødvendige sprækker for modsigelse. Han anfører ikke sine kilder, men afslører i sin sprogbrug, at der suges næring af Wagner-forskningens sekundær-litterære bærmø. Svarende til artiklens titel, er mange af dens "dybsindigheder" slet og ret 'copy-pastede' citater fra Nietzsches pamflet *Der Fall Wagner*, der for længst er afsløret som en diletantisk parafrase over Eduard Hanslicks musikkritik – skrevet som æsel-spark og hævn for de ydmygelser, Nietzsche selv forskyldt havde pådraget sig ved sin pinlige optræden under sine 22 besøg i det wagnerske hjem.

Til ære for hvem, kolporterer Karl Aage Rasmussen alt dette nonsens? Wagner-kendere trækker bare på nå-nu-igen-smilebåndet. Men hos det nye Wagner-publikum kan det vel kun bidrage til væksten af det bjerg af fordomme, der gennem årene har hobet sig op.

I programnotens forord til publikum skriver Lars Ole Mathiasen: *Det er en vild plan for et lille operakompagni som Den Ny Opera. Måske lykkes den – måske lykkes den ikke. I dag tager vi det første skridt.*

Selvfølgelig lykkes det, for det skal lykkes. *Nibelungens Ring* er en mangetydig metafor, der sender myriader af tankevækkende betragtninger ind over verdens og menneskelivets gang – dengang, nu og i overskuelig fremtid. Derfor er det også så betydeligt at kunstværk, at det skal fortælles igen og igen for både unge såvel og gamle i alle generationer. Altså: "Fanget fort!"